

УДК 338.43:005.6(477.43)

К. В. Поліщук,
викладач, Кам'янець-Подільське відділення Київського фінансово-економічного коледжу
Національного університету державної податкової служби України
О. І. Мужило,
студент, Кам'янець-Подільське відділення Київського фінансово-економічного коледжу
Національного університету державної податкової служби України

БЮДЖЕТНА ПІДТРИМКА ТА РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ НА ПРИКЛАДІ УПРАВЛІННЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО РОЗВИТКУ КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОЇ РДА

E. Polishchuk,
lecturer of economic sciences Kamyanets-Podilsky department of Kyiv Financial and Economic College of National University of State Tax Service of Ukraine
A. Muzhylo,
student Kamyanets-Podilsky department of Kyiv Financial and Economic College of National University of State Tax Service of Ukraine

BUDGET SUPPORT AND DEVELOPMENT OF THE AGRICULTURAL SECTOR AS AN EXAMPLE OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT OF KAMYANETS-PODILSKY RSA

Стаття присвячена проблемам державної підтримки агропромислового сектору і особливостей бюджетного фінансування з боку держави. Визначено сутність бюджетного фінансування, його мету, завдання, методи та джерела. Розглянуто концептуальні підходи до політики бюджетного фінансування АПК на прикладі Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

This article is devoted to the problems of the state support of agricultural sector and features of budgetary funding from the state. It is set the essence of funding, its goals, objectives, methods and sources. It is considered conceptual approaches to the policy of budget financing of agriculture for example Kamyanets-Podilsky district of Khmelnytsky region.

Ключові слова: агропромисловий розвиток, бюджетна підтримка, "зелена" програма, "блакитна" програма, "жовта" програма.

Keywords: agricultural development, budget support "green" program, "blue" program, "yellow" program.

ВСТУП

Проблема державного регулювання розвитку аграрного сектору в трансформаційних умовах і в зв'язку з глобалізацією економіки потребує нових теоретико-методологічних підходів, що ґрунтуються на об'єктивних економічних законах та важелях впливу на сільське господарство, які мають органічно доповнювати механізм ринкового саморегулювання й можливостей. За цих умов виникає об'єктивна потреба визначити обсяги, напрями та межі бюджетного фінансування відповідно до вимог СОТ, повноправним членом якої Україна стала в травні 2008 року.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасна практика бюджетної підтримки галузі свідчить про її недосконалість, неефективність і недостатність за обсягами. Крім того, членство України в СОТ вимагає виконувати взяті зобов'язання відповідно до досягнутих домовленостей щодо внутрішньої підтримки сільського господарства.

Незважаючи на те, що питання державного регулювання аграрного сектору досить широко висвітлені в працях відомих вчених економістів — І. Лукінова, П. Саблука, Д. Карича, Ю. Коваленка, В. Андрійчука, С. Дем'яненка, О. Шпичака, О. Могильного, С. Кваші, П. Лайка, Т. Осташко, М. Калінчика, І. Ільчука, А. Діброви, І. Кобути, Б. Супіханова, вступ до СОТ змінює пріоритети бюджетного регулювання аграрного сектору економіки. Однак малодослідженим залишається питання бюджетної підтримки агропромислового комплексу на місцях.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті — є обґрунтування концептуальних підходів до політики бюджетного фінансування АПК на прикладі Кам'янець-Подільського району Хмельницької області.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Україна за природно-ресурсним та аграрним потенціалом посідає провідне місце у світі. Однак

цей потенціал використовується вкрай неефективно, а агропромисловий комплекс України за рівнем розвитку значно відстає від передових країн світу і ЄС. Основні проблеми полягають у:

— низькій конкурентоспроможності продукції та її невідповідності міжнародним стандартам якості й безпеки;

— низькому рівні інвестицій і зростанні залежності від державного фінансування;

— низькій економічній ефективності сільськогосподарського виробництва порівняно з іншими країнами, використанні застарілих технологій;

— домінуванні в структурі експорту продукції з низьким рівнем переробки;

— катастрофічному падінні родючості ґрунтів і зростанні їх ерозії [2, с. 76—78].

Інтеграція України до світової системи торгівлі має для аграрного сектору як позитивні стимули, так і негативні наслідки, які мають бути враховані в процесі бюджетного регулювання. На 5—7 років необхідно запровадити адаптаційний період та передбачити застосування інструментів державного регулювання, які дадуть змогу суттєво пом'якшити втрати від інтеграції [1].

Бюджетна підтримка на цей період регулюється Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженою Постановою КМУ від 19.09.2007 № 1158 та Угодою про сільське господарство, укладеною під час Уругвайського раунду [3].

Всі заходи бюджетної підтримки можна поділити на два напрями: внутрішня підтримка, звільнення від зобов'язань щодо скорочення і та, яка виступає предметом зобов'язань щодо скорочення. Показник, який відображає суму програм підтримки, що підлягає зв'язуванню і скороченню називається Сукупний вимір підтримки (СВП). До заходів, які не підпадають під скорочення, належать обмеження щодо продуктової та непродуктової підтримки в рамках рівня "de minimis", а також заходи "зеленої" та "блакитної" програм. СВП розраховується для кожного базового сільськогосподарського продукту, на який надається підтримка ринкової ціни, здійснюються прямі виплати або надаються інші субсидії. Підтримка, не пов'язана з виробництвом конкретної продукції, зводиться до розрахунку узагальненого СВП у сумарній грошовій формі. Ця підтримка включається до "жовтих" програм і підлягає скороченню. Продуктова специфічна підтримка в рамках "жовтих" програм здійснюється в Україні за 25 видами сільськогосподарської продукції та включає підтримку в формі підтримки ринкової ціни по цукру і цукровому буряку; платежів на 1 га посіву зернових і технічних культур; дотацій на молоко та м'ясо через механізм ПДВ при їх реалізації переробним підприємствам; дотацій за приріст поголів'я вівцематок і ярок старше 1 року; доплат на 1 кг живої ваги молодяку великої рогатої худоби, кондиційних свиней, птиці, реалізованих переробним підприємствам; часткової компенсації

електроенергії, витраченої на зрошуваних землях; вигоди від заставних закупівель зерна.

До непродуктової підтримки, що віднесена до "жовтих" програм, включається акумуляція ПДВ для закупки матеріально-технічних ресурсів; часткова компенсація: вартості сільськогосподарської техніки, кредитних ставок комерційних банків за пільговими кредитами, вартості мінеральних добрив.

У рамках "зеленої скриньки" передбачено надання допомоги на структурну перебудову шляхом програм виведення виробників з сільського господарства або виведення природних ресурсів з сільськогосподарського виробництва; виділення інвестицій на реприватизацію сільськогосподарських земель.

Основні напрями удосконалення державної підтримки, що визначені Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 року, передбачають обґрунтування критеріїв розподілу бюджетних коштів; забезпечення рівного доступу сільськогосподарських товаровиробників до бюджетної підтримки та ефективності використання бюджетних коштів шляхом запровадження програмно-цільового методу; пріоритетності фінансування наукових розробок, підготовки кадрів, розвитку дорадництва, соціальної сфери села й сільських територій, системи контролю якості та стандартизації продуктів харчування; проведення моніторингу бюджетних програм і скасування неефективних [1].

Розглянемо дію програм на прикладі Кам'янець-Подільського району.

У рамках підтримки та розвитку галузі сільськогосподарства затверджено постановами Кабінету міністрів України ряд програм бюджетування, в тому числі за рахунок субвенцій та дотацій з державного бюджету та за рахунок коштів місцевих бюджетів через прийняття відповідних програм.

У 2012 році через Управління агропромислового розвитку Кам'янець-Подільського району проводилось фінансування з державного бюджету наступних програм:

№ 1 — Компенсації на посадку та догляд за садами (порядок затверджено постановою КМУ від 15.07.2005р. № 587) [3].

№ 2 — Підтримка підприємства агропромислового розвитку через механізм здешевлення кредитів (порядок затверджено постановою КМУ від 26.02.2009р. № 153) [3].

У 2013 році діє лише програма № 1. У 2007—2011 роках ще виділялись з державного бюджету кошти на:

1) фінансову підтримку підприємств агропромислового розвитку через механізм здешевлення короткотермінових та середньострокових кредитів (постанова КМУ від 21.02. 2007р. № 258);

2) часткова компенсація втрат сільськогосподарських підприємств, які зазнали збитків від стихійного лиха (постанова КМУ від 28.07.2008 р. № 1010-р.);

3) часткова компенсація вартості міңдобрив вітчизняного виробництва (постанова КМУ від 09.02.2007р. № 182);

4) для розвитку тваринництва (постанова КМУ від 18.03.2009р. № 283);

5) підтримка виробництва продукції рослинництва (постанова КМУ від 21.02.2007р. № 256);

6) здешевлення вартості страхових премій (внесків), фактично сплачених суб'єктами аграрного ринку (постанова КМУ від 21.02.2007р. № 261) [3].

Існують регіональні програми на 2013 рік, які фінансуються за рахунок коштів Кам'янець-Подільського районного бюджету. Вони були затверджені рішенням шістнадцятої сесії районної ради VI скликання від 27 грудня 2012 року. Розглянемо ці програми.

1. Програма розвитку молочного скотарства в господарствах Кам'янець-Подільського району на 2008—2010 роки та до 2015 року в сумі 57500 грн. Ця програма передбачає компенсацію витрат на придбання доїльних апаратів власних господарств, де є три і більше дійних корів (4500 грн. — на один апарат).

2. Програма розвитку вівчарства в господарствах Кам'янець-Подільського району на 2010—2015 роки та до 2020 року в сумі 1200 грн. Ця програма спрямована на приріст молодняку.

3. Програма розвитку бджільництва в господарствах Кам'янець-Подільського району на 2010—2015 роки та до 2020 року в сумі 7200 грн. Ця програма спрямована на збереження бджолосімей.

Всього Управлінню агропромислового розвитку Кам'янець-Подільської РДА виділено коштів на 2013 рік в сумі 65900 грн. Як бачимо, це не дуже великі кошти [4].

ВИСНОВКИ

Можна зробити висновок, що пріоритети бюджетної підтримки сільського господарства змінюються зі втручання держави в ринки продовольства на розвиток ринкових структур і соціальної інфраструктури села, охорону навколишнього природного середовища з метою забезпечення конкурентоспроможності на внутрішньому й зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки, збереження життєздатності сільських територій та селянства як носія української культури й духовності.

Проведення системних реформ в агропромисловому комплексі має забезпечити технологічне переоснащення галузі, перетворення її на ефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому й зовнішньому ринках сектор економіки.

Для цього необхідно створити умови для залучення інвестицій, які дозволять підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва. Зокрема слід вирішити такі завдання:

1) забезпечення передбачуваності регуляторної політики держави;

2) удосконалення земельних відносин;

3) удосконалення механізмів державної підтримки сільгоспвиробників;

4) підвищення ефективності державного управління галуззю.

Удосконалення механізмів державної підтримки треба проводити шляхом:

— удосконалення системи субсидування для підвищення конкурентоспроможності сектору відповідно до угоди про сільське господарство у рамках СОТ (переорієнтація субсидування на напрями, що відповідають "зеленому ящику" за методологією СОТ);

— гармонізація системи стандартизації сільгосппродукції з нормами ЄС;

— захист українських товаровиробників від імпорту низькоякісної сільгосппродукції за рахунок використання технічного регулювання, дозволеного СОТ;

— розвиток кредитно-фінансових механізмів підтримки сільгоспвиробників, у т.ч. лізингу сільськогосподарської техніки.

Підвищення ефективності державного управління агропромисловим комплексом і ролі місцевих органів виконавчої влади має відбуватися шляхом перерозподілу на користь місцевих органів влади повноважень і коштів, необхідних для реалізації проектів комплексного розвитку сільських територій [2, с. 76—78].

Література:

1. Бюджетна підтримка аграрного сектору в умовах трансформаційних процесів в економіці України. Борщ А.Г. — Економіка АПК. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1250177

2. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. Комітет економічних реформ при Президенті України — Program reform FINAL 1 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf

3. Сайт КМУ. — Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control>

4. Сайт Кам'янець-Подільської РДА. — Режим доступу: <http://kprda.gov.ua>

References:

1. Borsch, A.H. (2009), "Budget support agricultural development in the transformation processes in the economy of Ukraine's", *Ekonomika APK*, [online], vol.2, available at: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/elcat/new/detail.php3?doc_id=1250177 (Accessed 4 Nov 2011).

2. Committee on Economic Reforms under the President of Ukraine (2009), "Prosperous society, competitive economy, effective state. economic reform program for 2010—2014", [online], available at: http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf (Accessed 4 Nov 2011).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2013), available at: <http://www.kmu.gov.ua/control> (Accessed 4 Nov. 2011).

4. Kamenetz-Podolsk district administration (2013), available at: <http://kprda.gov.ua> (Accessed 4 Nov. 2011).

Стаття надійшла до редакції 15.11.2013 р.